

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Bc. Štěpánka Kološová

Vztah Evropské unie ke Státu Izrael

Bakalářská práce

Praha 2017

Autor práce: **Bc. Štěpánka Kološová**

Vedoucí práce: **Doc. PhDr. Jan Karlas, M.A., Ph.D.**

Rok obhajoby: 2017

Bibliografický záznam

KOLOŠOVÁ, Štěpánka. *Vztah Evropské unie ke Státu Izrael*. Praha, 2017. 33 s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií. Vedoucí diplomové práce Doc. PhDr. Jan Karlas, M.A., Ph.D.

Abstrakt

Tato bakalářská práce s názvem *Vztah Evropské unie ke Státu Izrael* nabízí čtenářům ucelený pohled na vývoj událostí, které souvisely a souvisejí s jedním z nejobtížněji pochopitelných konfliktů v oblasti Blízkého východu. Pomocí případové studie jsem analyzovala jednotlivé historické události, které měly vliv na vývoj vztahů v oblasti Blízkého východu, ale také měnily postoje evropských států, potažmo Evropských společenství či Evropské unie.

Před samotnou analýzou jsem si stanovila dvě výzkumné otázky „*Jaký je vztah Evropské Unie ke Státu Izrael?*“ a „*Která ze tří základních teorií vycházejících z teorie mezinárodních vztahů dokáže nejlépe reflektovat vztah Evropské unie k Izraeli?*“ a související hypotézy k těmto otázkám. Případovou studií a výzkumem postojů EU a jednání vůči Izraeli jsem zjistila, že vztahy mezi Evropou a Izraelem lze charakterizovat jako velmi silné v oblasti hospodářské spolupráce, nicméně v oblasti politických jednání jsou kolísavé. Ukázalo se, že pro evropské státy byla oblast Blízkého východu vždy velmi důležitá v otázce směřování zahraniční politiky či obchodních vztahů.

Z výzkumu dále vyplynulo, že nejlépe reflektovat vztah Evropské unie k Izraeli lze pomocí liberální teorie mezinárodních vztahů. Tento přístup dává důraz na dodržování lidských práv, a právě EU byla prvním mezinárodním politickým činitelem, který podpořil myšlenku Palestinského státu a uznal Palestince jako národní identitu. Přestože tyto snahy EU nevyústily ve vytvoření samostatného státu, jsou to právě principy liberálního internacionalismu, podle kterých se EU řídí v otázkách zahraniční politiky.

Abstract

This bachelor thesis offers readers a comprehensive view of the developments that are related to and related to one of the most difficult understandable conflicts in the Middle East. Using a case study, I analyzed individual historical events that had an impact on the development of relations in the Middle East, but also changed the attitudes of European states, respectively, of the European Communities or the European Union.

Before the analysis I made two research questions: *"What is the relationship of the European Union to the State of Israel?"* and *„Which of the three basic theories based on the theory of international relations is best able to reflect the European Union's relationship with Israel?“*. By case study and research into the EU's attitudes and negotiations with Israel, I have found that relations between Europe and Israel can be characterized as very strong in the field of economic cooperation, but they are volatile in the political negotiations. It turned out that for the European states, the Middle East region was always very important in the direction of foreign policy or trade relations.

Research has also shown that the best way to reflect the European Union's relationship with Israel can be through the liberal theory of international relations. This approach emphasizes respect for human rights, and the EU was the first international policymaker to support the idea of the Palestinian State and to recognize the Palestinians as a national identity. Although these EU efforts have not resulted in the creation of an independent state, it is precisely the principles of liberal internationalism that govern the EU in matters of foreign policy.

Klíčová slova

Evropská unie, Izrael, Palestinská autonomie, Arabsko-izraelský konflikt, EU, vnější vztahy, případová studie

Keywords

European Union, Israel, Palestinian Authority, Arab-Israeli conflict, EU, foreign relations, case study

Rozsah práce: 60 854 znaků

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval/a samostatně a použil/a jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 19. 5. 2017

Bc. Štěpánka Kološová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu práce Doc. PhDr. Janu Karlasovi, M.A., Ph.D. za cenné připomínky k této práci.

Projekt závěrečné diplomové práce

Katedra politologie IPS FSV UK v Praze

**Příjmení,
jméno**

Štěpánka Kološová

Studijní obor

Politologie a mezinárodní vztahy (Bc.)

Typ práce

bakalářská práce

Ak. rok podání

2015/2016

**Předpokládaný termín
dokončení**

LS 2017

Název práce

Vztah Evropské unie ke Státu Izrael

Vedoucí práce

Doc. PhDr. Jan Karlas, M.A., Ph.D.

Semestr zadání

letní

Zdůvodnění výběru práce (max 2000 znaků):

Na konci minulého roku Evropská komise schválila pokyny k povinnému označování zboží pocházejících ze židovských osad. Tel Aviv toto opatření zhodnotil jako politicky motivované a diskriminační a Izraelská vláda zastavila spolupráci s orgány Evropské unie, které se podílejí na zprostředkování mírových rozhovorů s Palestinci.

Právě rozhodnutí Unie o povinném označování mě přimělo více se zajímat o vztah mezi EU a Izraelem. V této bakalářské práci bych proto ráda vystihla aspekty vzájemných vztahů a spolupráce mezi těmito dvěma subjekty. Zaměřím se na historický kontext, uzavřené smlouvy, diplomatická jednání a popíšu současný stav vztahů mezi Uníí a Izraelem.

Předpokládaný cíl (max 1000 znaků):

Mezi Evropským parlamentem a izraelským Knesetem bylo uzavřeno několik dohod dotýkajících se různých oblastí. Cílem této bakalářské práce je právě popsat tyto vzájemné vztahy mezi Evropskou unií a Izraelem.

Nejprve se zaměřím na vývoj obchodně-politických vzájemných vztahů, popíši aspekty uzavřených smluv mezi EU a Izraelem. Následně se zaměřím na současné vztahy mezi těmito dvěma subjekty, mimo jiné také v kontextu nynějších mezinárodních problémů, mezi které můžeme řadit například uprchlickou krizi či boj s takzvaným Islámským státem. Na závěr práce bych se také ráda zamyslela nad perspektivou plného členství Izraele v Evropské unii.

Metodologie práce (max 1500 znaků):

Jak již z tématu vyplývá, v této práci budu zkoumat vztah dvou subjektů na základě jejich dosavadních bilaterálních i multilaterálních smluv, diplomatických jednání a rozhovorů. Jako metodologii pro tuto práci jsem si proto vybrala kvalitativní analýzu, kterou v knize "Jak zkoumat politiku" popsal Doc. Ing. Petr Drulák, PhD.

Základní charakteristika tématu (max 1500 znaků):

Přestože Izrael není součástí Evropské unie, je jejím důležitým partnerem. Tato vzájemná ekonomická i politická spolupráce, podpořená Asociační dohodou z roku 1995, je bilaterální (Evropská sousedská politika) i multilaterální (Unie pro Středomoří). V roce 2004 byla přijata Dohoda o evropsko-izraelském partnerství, tvořící právní základ spolupráce, která se dotýká především zvýhodnění podmínek pro obchodování. Stanovila také dva orgány, Radu Evropsko-izraelského partnerství a Komisi Evropsko-izraelského partnerství, která zasedá v pravidelných intervalech. Evropská unie přikládá velkou váhu také vyřešení izraelsko-palestinského konfliktu a orgány EU se podílejí na zprostředkování mírových rozhovorů s Palestinci.

Předpokládaná struktura práce (max 1400 znaků):

Úvod
Terminologie
Vývoj vztahu z historického hlediska
Současný stav vztahu
Kvalitativní analýza
Výsledky výzkumu
Interpretace výsledků
Závěr

Základní literatura (10 nejdůležitějších titulů):

ARTIS, Michael J a F NIXSON. The economics of the European Union: policy and analysis. 3rd ed. New York: Oxford University Press, 2001. ISBN 01-987-7640-3.

CIHELKOVÁ, Eva. Vnější ekonomické vztahy Evropské unie. Praha: C.H. Beck, 2003. Beckova edice ekonomie. ISBN 80-7179-804-5.

CLEVELAND, William L. A History of the Modern Middle East. Boulder: Westview Press, 2006. ISBN 9780813305639.

ČEJKA, Marek. Izrael a Palestina: minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu. Brno: Barrister & Principal, 2013. ISBN 978-80-87474-90-7.

DRULÁK, Petr. Jak zkoumat politiku: kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-385-7.

FAWCETT, Louise. International Relations of the Middle East. Oxford: Oxford University, 2013, 668 s. ISBN 978-0199608270.

JETKOVÁ, Michaela a Helena BURGROVÁ, EDS. Současný Blízký východ: Politický, ekonomický a společenský vývoj od druhé světové války do současnosti. Brno: Barrister a Principal, 2011. ISBN 978-80-87474-45-7.

PARDO, Sharon, PETERS, Joel. Israel and the European Union: a documentary history. Lanham: Lexington Books, 2012. ISBN 978-073-9148-143.

SACHAR, Howard M. Israel and Europe: An Appraisal in History. New York, 1999. ISBN 9780679776130.

SACHAR, Howard Morley. Dějiny státu Izrael. 1. vyd. Praha: Regia, 1999. ISBN 80-902484-4-6.

Schváleno vedoucím práce dne: _____

Schváleno garantem/koordinátorem oboru dne: _____

podpis vedoucího práce

podpis garanta / koordinátora oboru

Obsah

ÚVOD.....	2
VÝZKUMNÝ RÁMEC	5
1. TEORETICKÉ UKOTVENÍ	5
1.1 <i>Realismus</i>	5
1.2 <i>Liberalismus</i>	6
1.3 <i>Konstruktivismus</i>	7
2. HYPOTÉZY	8
3. METODOLOGIE.....	9
PŘÍPADOVÁ STUDIE.....	12
4. POČÁTKY VZTAHŮ MEZI EU A IZRAELEM	12
4.1. <i>Šestidenní válka, 1967</i>	13
4.2. <i>Jomkipurská válka, 1973</i>	14
4.3. <i>Benátská deklarace, 1980</i>	14
5. BLÍZKOVÝCHODNÍ MÍROVÁ JEDNÁNÍ V 90. LETECH	15
5.1. <i>Počátky mírových jednání v 90. letech</i>	15
5.2. <i>Barcelonský proces, 1995</i>	15
6. EVROPSKÁ POLITIKA SOUSEDSTVÍ.....	16
7. EVROPSKÁ UNIE JAKO MEZINÁRODNÍ AKTÉR NA BLÍZKÉM VÝCHODĚ	18
8. EVROPSKÁ POLITICKÁ SPOLUPRÁCE.....	19
9. MAASTRICHTSKÁ SMLOUVA	20
10. AMSTERDAMSKÁ SMLOUVA	20
ANALYTICKÁ ČÁST.....	22
11. REALISMUS	22
12. LIBERALISMUS	23
13. KONSTRUKTIVISMUS	24
ZÁVĚR	26
SUMMARY	28
POUŽITÁ LITERATURA.....	30

Úvod

O Izraeli se někdy mluví jako o „evropské zemi na Blízkém východě“, přestože neleží na starém kontinentu. Je to především kvůli tomu, že velká část židovských obyvatel do Izraele emigrovala z evropských zemí a Spojených států a do své nové domoviny přinášeli kulturu ze svých zemí původu. Ovlivňování kultur však bylo vzájemné, není náhodou, že u naší západní civilizace jsou často zdůrazňovány její judeokřesťanské základy. Zkrátka historie židovského národa je neodmyslitelně spjata s evropským kontinentem, a to jak v pozitivním, tak v negativním smyslu.

Izrael je také zemí multikulturní, v jeho hlavním městě Jeruzalémě se po staletí střetávají tři světová náboženství – křesťanství, judaismus a islám. V Izraeli žije velmi mnoho menšin, nejpočetnější je arabská muslimská menšina, početnou skupinu tvoří také arabští křesťané, drúzové či beduíni. Soužití dvou největších národnostních skupin je s různou intenzitou napjaté již od vzniku Státu Izrael a tento konflikt se samozřejmě promítá i do mezinárodních vztahů Izraele s evropskými státy a Evropskou unií. S trochou nadsázky lze říci, že tak, jako byly v určitých fázích dějin komplikované vztahy židovského národa a majoritního obyvatelstva evropských států, jsou i nyní podobně ambivalentní vztahy mezi Izraelem a evropskými státy. Ale nepředbíhejme.

Stát Izrael je známý svou ekonomikou založenou na znalostech a nových technologiích, což z něj v oblasti Blízkého východu učinilo jednoznačně nejvyspělejší stát.¹ Rozvoj hospodářství byl podmíněn především rychlým přírůstkem obyvatel. Mezi lety 1949 až 1953 počet obyvatel dosahoval 800 000.² V 80. letech toto číslo vzrostlo na 4 mil. a odhaduje se, že v roce 2025 vzroste populace až na 10 mil.³ Vzestup populace nastartoval rozmach izraelské ekonomiky⁴ a Izrael tak mohl začít navazovat obchodní partnerství. Počátky obchodních vztahů mezi Evropskou unií a Izraelem

¹ GDP per capita. *The Data Worldbank* [online]. Washington, D.C.: Headquarters, 2017 [cit. 2017-04-29]. Dostupné z: <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD?locations=ZQ>

² Population, total. *The Data Worldbank* [online]. Washington, D.C.: Headquarters, 2017 [cit. 2017-04-29]. Dostupné z: <http://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL?locations=IL>

³ Vital Statistics: Latest Population Statistics for Israel. *Jewish Virtual Library* [online]. Maryland: American-Israeli Cooperative Enterprise, 2017 [cit. 2017-04-29]. Dostupné z: <http://www.jewishvirtuallibrary.org/latest-population-statistics-for-israel>

⁴ GDP; Israel. *The Data Worldbank* [online]. Washington, D.C.: Headquarters, 2017 [cit. 2017-04-29]. Dostupné z: <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?locations=IL>

můžeme datovat do období vzniku Evropského hospodářského společenství (EHS). 25. března 1955 byly v Římě podepsány smlouvy, které upravovaly vzájemný obchod mezi státy, které patřily do EHS, ale taky mezi státy nečlenskými. Právě Izrael se řadí mezi jeden z prvních států, hned po Řecku a Spojených státech, které EHS uznaly jako subjekt mezinárodního práva. Ještě předtím, než Římské smlouvy vstoupily v platnost, v roce 1957 započala Izraelská vláda se Společenstvím diplomatická jednání.⁵ V současné době je Evropská unie pro Izrael hlavním obchodním partnerem. EU je na prvním místě v otázce dovozu zboží do Izraele, za rok 2016 můžeme import vyčíslit na 34,3 bilionu eur.⁶ Naopak do Unie nyní směřuje celkem 35,3% vývozu (vyčísleno na 15,4 bilionu eur) a je tak na druhém místě hned po Spojených státech, kam Izrael vyváží 32,1% zboží určeného k exportu.⁷

Na vývoj vztahů, včetně těch obchodních, mezi Evropou a Izraelem měly a i v současnosti mají vliv vztahy mezi jednotlivými státy v oblasti Blízkého východu. Ty jsou již od doby vzniku židovského státu velmi napjaté. Samotné vyhlášení Státu Izrael vyvolalo řadu konfliktů a některé z nich trvají dodnes. Důležitým faktorem ovlivňujícím vztahy mezi Izraelem a sjednocenou Evropou je také postoj Spojených států k židovskému státu. Americko-izraelské vztahy jsou v porovnání s těmi evropsko-izraelskými odlišné.

Pro zdravý rozvoj vztahů mezi Izraelem a Evropskou unií je nutné diskutovat nejen o tom, co tyto subjekty spojuje, ale také o tom, co je rozděluje. Právě otevřená diskuze zahrnující upřímnou výměnu názorů může přispět k hlubšímu pochopení rozdílných hodnot mezi těmito dvěma subjekty a zmírnění napětí ve vzájemných dialozích zejména v souvislosti s iniciativou EU v izraelsko-palestinském konfliktu. Negativní vliv na vývoj vztahů má také židovská zkušenost v Evropě a holokaust. Je však potřeba zmínit, že se postupem času vztahy mezi EU a Izraelem rozvíjí zejména v obchodní rovině.

⁵ SANDER, Gerald D. Vztahy Evropské unie k Izraeli. *Mezinárodní vztahy* [online]. 2000, 35(3), 110, s. 67

⁶ Countries and regions: Israel. *European Commission* [online]. 2017 [cit. 2017-04-29]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/countries/israel/>

⁷ Press Release Database. *European Commission* [online]. 2017 [cit. 2017-04-29]. Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-95-127_en.htm

V současné době je jedna z klíčových priorit nejen české vlády otázka migrace a mezinárodního terorismu. Je velmi důležité, aby byla oblast Blízkého východu stabilní, a právě Izrael je svou polohou strategickým partnerem při udržování politické stability v regionu a dosažení míru, či jen mírových jednání. V případě, že by se v této oblasti konflikty nevyřešily, znamenalo by to nejen bezpečnostní hrozbu pro Izrael, ale také hrozbu humanitní krize či možné rozšíření globálního terorismu. Právě proto se především Spojené státy a Evropská unie snaží o vyřešení izraelsko-palestinského konfliktu. Je zde potřeba zmínit odlišné strategie, které tyto dva aktéři v této problematice zastávají. Zatímco Spojené státy finančně podporují Izrael, Evropská unie svými dotacemi sleduje vytvoření Palestinského státu. Aby bylo dosaženo stability, je také potřeba, aby USA porozuměly politice EU.

Výzkumný rámec

1. Teoretické ukotvení

Tato bakalářská práce zpracovává vývoj vztahů Evropské unie a Izraele pomocí případové studie. Abych mohla správně analyzovat jednotlivé aspekty vzájemných vztahů, využiji jejich zasazení do kontextu tří odlišných teorií. V teoretickém ukotvení budu vycházet z teorie mezinárodních vztahů, a proto pokládám za důležité vymezit realistický, liberalistický i konstruktivistický pohled. Později tyto teorie aplikuji na jednotlivé historické události, které ovlivnily vzájemné vztahy či postoje Evropské unie v řešení Arabsko-izraelského konfliktu.

1.1 Realismus

Autoři, kteří zastávají v teorii mezinárodních vztahů realistický pohled, za základní jednotku mezinárodních vztahů považují stát. Dle realistů jsou státy racionálně jednající aktéři, kteří hájí své národní zájmy a je jen na nich, zdali se připojí k mezinárodní organizaci, či spolupodepíší smlouvu s jiným státem. Primárním posláním těchto aktérů mezinárodních vztahů je shromažďování moci, kterou realisté definují převážně jako moc vojenskou.⁸ Podle nich všechny otázky mezinárodních vztahů, ať už se jedná o záležitosti ekonomické, hodnotové či environmentální, souvisí právě s otázkami mocenskými a mezinárodní dění je jen výsledkem boje o moc.⁹

Využití teorie mezinárodních vztahů pro zkoumání společné zahraniční a bezpečnostní politiky Evropské unie se stává čím dál častější. V literatuře se jako primární teorie vyskytuje realismus, ale mnoho autorů jej pokládá za nedostatečný pro vysvětlení, proč tolik aktérů spolupracuje v rámci Evropské unie. Z tohoto důvodu se realisté obecně příliš nezabývají otázkami ostatních institucí, jako jsou mezinárodní organizace či národní korporace, nicméně v literatuře můžeme najít několik výjimek. V padesátých letech minulého století americký politolog Hans Morgenthau zkoumal sjednocení Evropy a mluví o něm jako o pokusu o regionální hegemonii. Plného

⁸ DRULÁK, Petr. *Teorie mezinárodních vztahů*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2010, s. 55

⁹ VLČEK, Václav. *Úvod do mezinárodních vztahů*. Praha: Asociace pro mezinárodní otázky, 2015, s. 5

významu však tato regionální nadvláda nabývá až v kontextu globální mocenské rovnováhy.¹⁰

Převažujícím pohledem na evropskou integraci je v současné době neorealismus, který ji považuje za důsledek dohod mezi silnými a slabými aktéry, které mají být přínosem pro všechny zúčastněné. V některých oblastech společné evropské politiky prosazují své zájmy především silní aktéři, nicméně slabší získávají alespoň částečný vliv.¹¹ Neorealistické pohledy také zmiňují faktor měkkého vyvažování, kdy v případě silné unipolární velmoci budou slabší státy spolupracovat, aby tak vyvážily a kompenzovaly nesrovnatelnou sílu supervelmoci a zároveň, aby se bránili před přímou, či nepřímou bezpečnostní hrozbou, kterou tato supervelmoc představuje.¹²

1.2 Liberalismus

Liberalisté vychází ze zcela odlišných předpokladů a na stejnou úroveň staví státy i nadnárodní instituce.¹³ Mezinárodní dění tak mohou ovlivňovat nejen státy, ale také mezinárodní organizace, či nadnárodní korporace, vnitrostátní organizace nebo konkrétní subjekty uvnitř států, jako např. prezident, ministr zahraničí či různé zájmové skupiny.¹⁴

Chování účastníků mezinárodních vztahů je racionální a jednotliví aktéři mohou zastávat více postojů zároveň. Primárním cílem podle liberálů není shromažďování moci, ale zajištění vlastního blahobytu. Základním rysem je „přesvědčení o možnosti trvalého míru a spolupráce“¹⁵ a velký důraz je kladen na vzájemnou kooperaci. Na rozdíl od realismu, kde jsou výsledky vztahů relativní a zisky jednoho aktéra se rovnají ztrátě druhého aktéra, jsou v liberálním pojetí zisky absolutní.¹⁶

¹⁰ DRULÁK, Petr. *Teorie mezinárodních vztahů*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2010, s. 189

¹¹ DRULÁK, Petr. *Teorie mezinárodních vztahů*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2010, s. 190

¹² PAPE, Robert A. Soft Balancing against the United States. *International Security* [online]. 2005, [cit. 2017-05-18]. Dostupné z: http://www.belfercenter.org/sites/default/files/legacy/files/1019-is-30-1_final_02-pape.pdf

¹³ DRULÁK, Petr. *Teorie mezinárodních vztahů*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2010, s. 73

¹⁴ VLČEK, Václav. *Úvod do mezinárodních vztahů*. Praha: Asociace pro mezinárodní otázky, 2015, s. 5

¹⁵ DRULÁK, Petr. *Teorie mezinárodních vztahů*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2010, s. 72

¹⁶ VLČEK, Václav. *Úvod do mezinárodních vztahů*. Praha: Asociace pro mezinárodní otázky, 2015, s. 6

V západní civilizaci je liberalismus dominantní a stojí na myšlenkách Immanuela Kanta, či Woodrowa Wilsona. Základní principy jsou definované Stanley Hoffmannem jako „ochrana osobní svobody, snižování státní moci a přesvědčení, že moc je legitimní pouze tehdy, pokud je založena na souhlasu a respektuje základní svobody“.¹⁷ Nedílnou součástí mezinárodního systému jsou podle zástupců liberalistů tyto tři elementy: demokracie, ekonomická nezávislost a mezinárodní organizace.¹⁸

V této práci je pro nás důležité, jak si zastánci liberálního pohledu vysvětlují zahraniční politiku EU. Můžeme vnímat dva postoje, neoliberalistický institucionalismus a liberální internacionalismus. Zástupci prvního zmiňovaného směru dospěli k závěru, že mezinárodní instituce mohou mírnit negativní efekty anarchie v jednotlivých státech. Spolupráce mezi institucemi se ukázala být efektivní nejen z pohledu hospodářských výsledků, ale také v oblasti bezpečnosti, a to především díky možnosti vzájemného sdílení informací.¹⁹ Liberální internacionalisté pak vychází z předpokladu, že demokratické státy by proti sobě nevstoupily do války a právě vzájemně závislá ekonomika zabraňuje vzniku konfliktů. Tento pohled má ambici omezit globální konflikty a naopak podporovat mezinárodní spolupráci.²⁰

1.3 Konstruktivismus

Konstruktivismus se hlouběji zabývá poznáním reality a v tomto pohledu se staví jako protiklad k teorii liberalismu i realismu. Řadí se mezi kritické teorie a odmítá, že můžeme dosáhnout objektivního poznání reality, které bude nezávislé na našem vlastním vědomí, ale naopak tvrdí, že je „realita mezinárodních vztahů dána také převládajícími představami o mezinárodních vztazích“.²¹

Dle konstruktivistů je základním principem zásada státní svrchovanosti, která byla začleněna do vestfálské mírové smlouvy v roce 1648. Důležitou součástí tvoří

¹⁷ PARIS, Roland. Peacebuilding and the Limits of Liberal Internationalism. *International Security* [online]. 1997, [cit. 2017-05-18]. Dostupné z: https://www.jstor.org/stable/2539367?seq=1#page_scan_tab_contents

¹⁸ LAVOIE, Patrick. *The troubled relationship between Israel and the European Union: an empirical explanation*. Monterey, California: Naval Postgraduate School, 2015, s. 13

¹⁹ LAVOIE, Patrick. *The troubled relationship between Israel and the European Union: an empirical explanation*. Monterey, California: Naval Postgraduate School, 2015, s. 14

²⁰ LAVOIE, Patrick. *The troubled relationship between Israel and the European Union: an empirical explanation*. Monterey, California: Naval Postgraduate School, 2015, s. 15

sdílené hodnoty, identity a vzorce chování, které zastávají nejen státy, ale také instituce či jedinci. Tito všichni jsou podle konstruktivistů aktéry mezinárodních vztahů.²² Jednotlivé státy své identity staví na historii, kultuře, politických otázkách i společenském kontextu. Podle stejného klíče pak jednotliví aktéři určují zájmy ostatních aktérů a vzájemně na sebe reagují. Právě díky společenským normám, které vyplývají ze socializace, můžeme předpovídat budoucí chování vlád, změny politických rozhodnutí či příležitost k upevnění spolupráce.²³

2. Hypotézy

Jak již napovídá samotný název této bakalářské práce, hlavní výzkumná otázka pro tuto práci zní: „*Jaký je vztah Evropské Unie ke Státu Izrael?*“ K této výzkumné otázce jsem si stanovila primární hypotézu, že vztahy mezi těmito dvěma subjekty procházely v minulosti různým vývojem. Oblast Blízkého východu byla pro evropské státy vždy důležitou oblastí pro směřování zahraniční politiky. Hypotéza k této výzkumné otázce je, že v současné době převažují zejména obchodní vztahy, nad těmi politickými. V této bakalářské práci budu také pracovat s hypotézou, že politika Evropské unie vůči Státu Izrael je ovlivněna vzájemnou ekonomickou spoluprací a snahou o dodržování principů demokracie. Také proto se Státem Izrael udržuje hospodářské vztahy. Zároveň se ale vztahy mezi těmito dvěma subjekty vzájemně vyostřují v otázce okupování palestinských území, což Evropská unie vnímá jako porušování mezinárodního práva a lidských práv.

Vzhledem k použité metodologii se nabízí druhá výzkumná otázka, která zní: „*Která ze tří základních teorií vycházejících z teorie mezinárodních vztahů dokáže nejlépe reflektovat vztah Evropské unie k Izraeli?*“ Hypotézou k této druhé výzkumné otázce je, že směr vztahů určuje společenská odpovědnost a kultura evropských států, která je podobná kultuře Izraele. V důsledku bezpečnostních či humanitárních krizí iniciují evropská média společnost ke globálním reakcím, což má pochopitelně vliv na politická rozhodnutí jednotlivých států. Státy tyto společenské požadavky formulují a v rámci Evropské unie takto identifikují společné cíle zahraniční politiky EU. Tato hypotéza pracuje s myšlenkou, že tyto cíle se zaměřují především na podporu Palestiny,

²¹ DRULÁK, Petr. *Teorie mezinárodních vztahů*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2010, s. 111

²² VLČEK, Václav. *Úvod do mezinárodních vztahů*. Praha: Asociace pro mezinárodní otázky, 2015, s. 7

což vede k vytváření napětí v otázce vztahů mezi EU a Izraelem. Jednání Evropské unie proto podle této hypotézy nejlépe reflektuje konstruktivistický přístup, jehož teoretická východiska jsem popsala v kapitole výše.

Pro další výzkum této problematiky by bylo jistě zajímavé srovnat americko-izraelské vztahy s těmi evropsko-izraelskými. USA má k Izraeli totiž velmi rozdílný přístup v porovnání s Evropskou unií, což je dáno mnoha různými faktory. Je potřeba zmínit, že samotný přístup USA ke konfliktu na Blízkém východě ovlivňuje také postoje EU. V této bakalářské práci však není prostor pro komplexní pojetí a srovnání veškerých postojů, které zaujímají k Arabsko-izraelskému konfliktu všichni aktéři mezinárodních vztahů.

3. Metodologie

Téma své práce s názvem *Vztah Evropské unie ke Státu Izrael* jsem volila především pro svůj dlouhodobý zájem o Stát Izrael jako takový. Domnívám se, že i z globálního hlediska se jedná o velmi vyspělou společnost s rozvinutou ekonomikou navzdory neustávající dynamice konfliktu, se kterým je celá oblast Blízkého východu pevně spjata. Je zajímavé, že i přes snahy Evropské unie o navázání a postupné rozvíjení zejména ekonomických vztahů se Státem Izrael, není v obecné rovině možné pozorovat výraznější snahu Evropské unie podpořit Stát Izrael. Stát Izrael je přitom kulturně velmi blízký kultuře evropské a například v technologickém ohledu mnohé evropské státy předčil již několik desítek let zpět.²⁴ Můj zájem o Stát Izrael a jeho vztah právě s Evropskou unií podnítily rovněž události konce roku 2015. Tehdy Evropská komise schválila pokyny k jasnému označování zboží pocházejícího ze židovských osad nacházejících se na okupovaném palestinském území, které připravovala několik let. Izrael toto rozhodnutí následně označil za diskriminační a přijaté z politických důvodů. Argument Evropské unie přitom byl takový, že zboží,

²³ LAVOIE, Patrick. *The troubled relationship between Israel and the European Union: an empirical explanation*. Monterey, California: Naval Postgraduate School, 2015, s. 11

²⁴ The World's Leading Nations for Innovation and Technology. *Citylab* [online]. 2011 [cit. 2017-05-18]. Dostupné z: <https://www.citylab.com/life/2011/10/worlds-leading-nations-innovation-and-technology/224/>

které pochází z okupovaného území, nemůže být v prostoru Evropské unie prodáváno za vyrobené ve Státě Izrael.²⁵

Pro zkoumání tématu vztahu mezi Evropskou unií a Izraelem jsem si vybrala kvalitativní metodu výzkumu, a to případovou studii. V úvodu práce je vysvětleno, proč považuji za důležité, se právě tímto vztahem zabývat. Stručně jsem v úvodní části nastínila také hlavní aspekty vztahů, vývoj a současnost. Podrobněji se jednotlivými postoji budu zabývat v hlavní části práce, kterou je zmiňovaná případová studie. Protože téměř každý krok Evropské unie, který se dotýkal vztahu s Izraelem, souvisel s Arabsko-izraelským konfliktem, použiji k vyhodnocení stanovených hypotéz případovou studii evropských postojů v řešení Arabsko-izraelského konfliktu. Nejprve popíšu vývoj událostí, které předcházely vyhlášení Státu Izrael a reakce okolních států na vznik samostatného Židovského státu. Následně se budu zabývat konkrétními deklamacemi, která přijala Evropská společenství ve snaze konflikt vyřešit mírovou cestou.

Považuji však za nezbytné na samém počátku práce vysvětlit jednotlivé pohledy právě z teorie mezinárodních vztahů, ze kterých budu následně v případové studii vycházet. Hned v druhé kapitole potenciálním čtenářům a zájemcům o mnou zvolené téma přibližuji aplikované teorie – teorii realismu, teorii konstruktivismu i teorii liberalismu. Jsem přesvědčena, že samotné pochopení těchto tří teorií je klíčové pro další porozumění práce a pro propojení teorie mezinárodních vztahů s problematikou, která je stále více aktuální.

Přestože jsem nezvolila příliš úzce zaměřené téma, je v rámci českých odborných zdrojů problematika zmapována pouze částečně. Čerpala jsem proto z vícero dostupných zdrojů, u kterých jsem následně srovnávala jejich relevanci ke zvolenému tématu a pravdivost, s jakou jsou uváděny klíčové informace. Takový přístup je podle mého názoru nezbytný pro nezaujaté pozorování a objektivní vnímání historických skutečností, které měly nepochybně vliv na současnou situaci ve zkoumané oblasti. Samotná historická část, které se ve své práci věnuji, se pak neobejde bez historického deskriptivního výzkumného plánu. Při shromažďování jednotlivých historických faktů

²⁵ EU bude označovat zboží ze židovských osad. *Euroskop.cz* [online]. 2015 [cit. 2017-05-18]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8956/26557/clanek/eu-bude-oznacovat-zbozi-ze-zidovskych-osad>

jsem se snažila je uspořádat tak, aby byla i pro čtenáře z řad laické veřejnosti srozumitelná. Významné historické milníky, kterými procházel vztah Státu Izrael a Evropské unie, potažmo Evropských společenství, jsem v práci řadila progresivní metodou. Zaměřila jsem se na ty historické skutečnosti, které měly relevantní dopad na mnou popisovaný vztah dvou subjektů a na základě kterých bylo možné zmapovat mnou zvolené hypotézy.

Při shromažďování historických faktů jsem k celému problému volila holistický přístup, ve svém výzkumu následně kladu důraz na jednotlivé souvislosti, provázanost se mnou zvolenými teoriemi a zkoumání jevu v současném prostředí. Zdroje jsem tedy podrobila jak vnitřní, tak i vnější kritice. Porovnávala jsem shodu informací v dějinné skutečnosti, ale zároveň i pravost a autenticitu jednotlivých zdrojů. Jsem přesvědčena, že pouze tak je možné zprostředkovat celostní porozumění a následnou interpretaci jak pro čtenáře z řad laické veřejnosti, tak i pro případné další bádání na akademické úrovni.

Problémem, se kterým jsem se ve své práci setkala, se současně týkal také malého a nekomplexního zpracování mou zkoumané problematiky v českém jazyce. Publikace, se kterými jsem pracovala, byly proto především od autorů píšících v anglickém jazyce. I přes svůj kladný vztah ke Státu Izrael jsem se snažila o subjektivní náhled na věc tak, abych zabránila jakémukoliv prostoru pro systematickou chybu ve sběru, analýze a interpretaci dat, která by mohla vést ke zkreslení konečných výsledků. Právě proto jsem pracovala jak s publikacemi autorů žijících v rámci Evropské unie a majících spíše proevropský postoj, tak také s autory americkými. Záměrně jsem však tyto publikace dávala do konfrontace s díly autorů smýšlejících spíše proizraelsky. Jak jsem již zmínila, veškeré informace, které jsem použila, jsem se ale snažila oprostít od ideového pozadí a poskytnout tak co nejvíce objektivní pohled na předkládané skutečnosti.

Na celou problematiku vztahů Evropské unie a Státu Izrael by jistě bylo možné (a zároveň i přínosné) nahlížet z pohledu dalších teorií mezinárodních vztahů. Vzhledem k tomu, do jaké hloubky sahají problémy společných vztahů těchto dvou subjektů, jsem se rozhodla zvolit právě tři nejstěžejnější a v mezinárodních vztazích nejelementárnější teorie. Přestože by další pohledy byly jistě obohacující, v rozsahu

bakalářské práce pro ně nebyl prostor. Jsem však přesvědčena, že právě má práce by se mohla stát relevantním zdrojem pro případný další výzkum na poli vztahů Evropské unie a Státu Izrael.

Případová studie

4. Počátky vztahů mezi EU a Izraelem

Počátky vztahů mezi Evropou a Blízkým východem datujeme již do dob Osmanské říše. Tato oblast byla spojením mezi Evropou a Asií a především kvůli nalezištěm nerostných surovin projevovala zejména Francie a Velká Británie o provincie Osmanské říše velký zájem.²⁶ Po pádu Osmanské říše následovala v roce 1920 konference v italském San Remu, kde bylo ustanoveno rozdělení provincií a politické či vojenské rozložení sil na Blízkém východě.²⁷ Výraznější změna v rozložení politických sil v oblasti pak nastala po skočení druhé světové války, kdy došlo k bipolárnímu rozdělení světa. Vliv evropských imperiálních mocností v oblasti se oslabil a to dalo příležitost ke vzniku samostatných národních států. V roce 1956 přerostla Suezská krize v ozbrojený konflikt mezi Egyptem a na druhé straně Francií, Velkou Británií a Izraelem. Po zásahu OSN, který konflikt vyřešila, však vliv evropských mocností v této oblasti velmi oslabil.²⁸

15. května 1948 vyhlásil David Ben-Gurion založení Státu Izrael. Bylo tak učiněno na základě rozdělení britského Mandátu Palestina, které v roce 1947 schválila OSN. Vznik Židovského státu byl doprovázen řadou konfliktů ze strany okolních států, které s tímto krokem nesouhlasily.²⁹ O rok později byla uzavřena dohoda o příměří,

²⁶ OWEN, Roger. *State, power, and politics in the making of the modern Middle East*. New York: Routledge, 2000, s. 8

²⁷ DOSENRODE-LYNGE, Sören Zibrandt von. a Anders. STUBKJÆR. *The European Union and the Middle East*. New York: Sheffield Academic Press, c2002, s. 42

²⁸ MATULOVÁ, Eva. *Evropská unie na Blízkém východě: Role EU v izraelsko-palestinském mírovém procesu*. Praha, 2008, s. 17

²⁹ MLEJNEK, Josef a Petruška ŠUSTROVÁ. Jomkipurská válka. *Moderní dějiny* [online]. 2013 [cit. 2017-05-18]. Dostupné z: <http://www.moderni-dejiny.cz/clanek/jomkipurska-valka/>

kteřá přisuzovala Izraeli převzetí kontroly nad sedmdesáti sedmi procenty oblasti Palestiny, přičemž Jordánsko kontrolovalo východní Jeruzalém a pásmo Gazy.³⁰

4.1. Šestidenní válka, 1967

Takto bylo území rozděleno až do Šestidenní války, která proběhla v roce 1967. Reakcí na tento konflikt mezi Izraelem a arabským blokem byla rezoluce 242, kterou 22. listopadu 1967 přijala Bezpečnostní rada OSN. Ta vyzvala Izrael, aby území, která vydobyl v Šestidenní válce, opustil, a také vyzvala k ukončení stávajících konfliktů, respektování státní suverenity, územní celistvosti či politické nezávislosti. Dále pak výzva směřovala k uznání politické nezávislosti všech států v oblasti a jejich práva žít v míru v rámci uznaných hranic.^{31,32} Zároveň tento konflikt poukázal na skutečnost, že se evropské velmoci nejsou schopny sjednotit a zaujmout společný postoj. V roce 1969 byla na Haagském summitu představena koncepce Evropské politické spolupráce (dále jako EPS), která vznikla primárně s cílem formulovat společné postoje evropských států a koordinovat aktivity zahraniční politiky.³³

Ke státům ES se v roce 1973 připojilo Dánsko, Irsko a Velká Británie, přičemž dánský postoj k Arabsko-izraelskému konfliktu byl značně proizraelský a Velká Británie formulovala své zájmy v oblasti především z obchodního hlediska. Společně s Francií se soustředili na „bezpečnost v regionu a politiku omezování vzrůstajícího vlivu Sovětského svazu“.³⁴ Ostatní státy ES většinou neměly stanovenou konkrétní blízkovýchodní politiku.

³⁰ BEININ, Joel a Lisa HAJJAR. Palestine, Israel and the Arab-Israeli Conflict. *MERIP* [online]. 2012, s. 5 [cit. 2017-05-15]. Dostupné z: https://web.stanford.edu/group/sper/images/Palestine-Israel_Primer_MERIP.pdf

³¹ Security Council resolutions 242 and 338. *www.un.org* [online]. United Nations Security Council, 1967 [cit. 2017-05-15]. Dostupné z: <http://www.un.org/Depts/dpi/palestine/ch3.pdf>

³² LAVOIE, Patrick. *The troubled relationship between Israel and the European Union: an empirical explanation*. Monterey, California: Naval Postgraduate School, 2015, s. 22

³³ MATULOVÁ, Eva. *Evropská unie na Blízkém východě: Role EU v izraelsko-palestinském mírovém procesu*. Praha, 2008, s. 21

³⁴ MATULOVÁ, Eva. *Evropská unie na Blízkém východě: Role EU v izraelsko-palestinském mírovém procesu*. Praha, 2008, s. 22

4.2. Jomkipurská válka, 1973

Po Šestidenní válce následovala Jomkipurská válka, na kterou opět reagovala Rada bezpečnosti OSN. Z důvodů obav o eskalaci Studené války na základě rezoluce 338 v říjnu roku 1973 bylo uzavřeno příměří. Právě tento konflikt přiměl Evropu, aby se do řešení politické situace na Blízkém východě opět zapojila. ES sice nevydalo žádné konkrétní prohlášení, postoje jednotlivých evropských států však jasně vyjadřovaly evropskou pozici vůči Izraeli v Arabsko-izraelském konfliktu. Například Velká Británie odmítla dodat vojenský materiál a Francie pokračovala ve zbrojním embargu vůči Izraeli.³⁵

Na Jomkipurskou válku reagovala také Organizace zemí vyvážející ropu (OPEC), která oznámila zvýšení cen až o 70 % do té doby, než se Izrael vzdá území, která v tomto konfliktu obsadil. Toto rozhodnutí předvídalo ropnou krizi pro Evropu, která byla zcela závislá na dovozu. Ropný šok však poukázal na neschopnost koordinace společného politického jednání v rámci EPS, státy proto vyjednávaly samostatně.³⁶ Převážně se postavily na stranu OPEC. Pod záštitou OSN se uskutečnilo jednání, z něhož vyplynulo prohlášení ES, jež by se dalo nazvat „Ropa pro Evropu místo míru na Blízkém východě“.³⁷

4.3. Benátská deklarace, 1980

Ropná krize znamenala poučení pro všechny státy ES o nutnosti definovat svou blízkovýchodní politiku. V roce 1980 byla na zasedání Evropské rady v Benátkách přijata tzv. Benátská deklarace, která měla za cíl uvolnit napětí na Blízkém východě. O rok dříve byla mezi Izraelem a Egyptem uzavřena mírová dohoda v Camp David, upevnily se také americko-izraelské vztahy a politika ES měla sloužit jako protiváha americké podpory Izraele v oblasti. Deklarace však byla spíše jen politickým aktem, ale pro ES znamenala úspěch ve formulaci prvního společného stanoviska evropských států v Arabsko-izraelském konfliktu. Důležitou součástí Benátské deklarace bylo

³⁵ LAVOIE, Patrick. *The troubled relationship between Israel and the European Union: an empirical explanation*. Monterey, California: Naval Postgraduate School, 2015, s. 25

³⁶ MATULOVÁ, Eva. *Evropská unie na Blízkém východě: Role EU v izraelsko-palestinském mírovém procesu*. Praha, 2008, s. 24

³⁷ LAVOIE, Patrick. *The troubled relationship between Israel and the European Union: an empirical explanation*. Monterey, California: Naval Postgraduate School, 2015, s. 25

uznání práva Palestinců na sebeurčení v čele s Organizací pro osvobození Palestiny (dále jako OOP). Z pohledu Izraele však přijetí Benátské deklarace znamenalo pouze ekonomické výhody pro státy ES a zajištění dodávek ropy z arabských států do Evropy. Izraelská vláda vyjádřila obavy z legitimacy ES jako aktéra v řešení blízkovýchodního konfliktu a deklaraci označila za „další mnichovskou kapitulaci“.³⁸

5. Blízkovýchodní mírová jednání v 90. letech

5.1. Počátky mírových jednání v 90. letech

Po ochabnutí vztahů mezi Izraelem a státy ES po Benátské deklaraci se Evropa vydala cestou multilaterálního přístupu k řešení Arabsko-izraelského konfliktu. Tento přístup podporovaly jak arabské státy, tak i Sovětský svaz.³⁹ V roce 1991 započala v Madridu mírová jednání, společně s USA a Sovětským svazem. Vyjednávání se dotýkala bilaterálních i multilaterálních řešení. Přestože se jednání v Madridu účastnila také EU, byla na žádost USA a Izraele z bilaterálních jednání vyloučena a převzala tedy roli při řešení multilaterálních jednání. V roce 1994 pokračovaly bilaterální rozhovory v Oslu, kde Izrael a Jordánsko podepsaly mírovou dohodu. O rok později byla ve stejném městě uzavřena dohoda mezi Izraelem a Organizací pro osvobození Palestiny, která stanovila zóny a stupeň Palestinské zóny a také upravovala aspekty týkající se voleb do Palestinské rady. Přestože byla EU z těchto jednání opět vyloučena, považovala EU výsledek za pozitivní, protože došlo ke vzájemnému uznání Organizace pro osvobození Palestiny a Izraele, které EU prosazovala již od jednání v Benátkách.⁴⁰

5.2. Barcelonský proces, 1995

Rokem 1995 započal program Euro-středomořského partnerství (neboli Barcelonský proces), které, jak už název napovídá, se zaměřovalo na spolupráci států v okolí Středoziemního moře se státy Evropy. Program byl postaven na základech

³⁸ DANNREUTHER, Roland, ed. *European union foreign and security policy: towards a neighbourhood strategy*. London: Routledge, 2004, s. 154

³⁹ BUREŠ, Jaroslav. Evropská unie a blízkovýchodní mírový proces. *EurActiv.sk* [online]. 2004 [cit. 2017-05-18]. Dostupné z: <http://euractiv.sk/analyzy/zahranicie-a-bezpecnost/evropska-unie-a-blizkovychodni-mirovy-proces/>

⁴⁰ LAVOIE, Patrick. *The troubled relationship between Israel and the European Union: an empirical explanation*. Monterey, California: Naval Postgraduate School, 2015, s. 33-34

solidarity a multilaterální spolupráce mezi strategicky významnými státy. Pro Evropu pak znamenal také zajištění stability v zemích, které by ji mohly bezprostředně ohrozit kvůli územní blízkosti těchto států. Barcelonská deklarace obsahovala tři hlavní oblasti priorit – politické a bezpečnostní partnerství, ekonomické a finanční partnerství, partnerství v sociální, kulturní a lidské oblasti.⁴¹

Vzhledem ke komplikovanému sjednocování odlišných politik států v rámci ES byly pokroky v mírových jednáních minimální. Úplné zastavení Barcelonského procesu by však znamenalo ještě větší polarizaci evropských postojů v Arabsko-izraelském konfliktu a ES se proto zaměřila na sjednocení programu Euro-středomořského partnerství a mírových rozhovorů v rámci blízkovýchodního konfliktu.⁴² Společnou strategii EU k řešení konfliktu zahrnovala Berlínská deklarace, která byla vydána v roce 1999. Vyjadřovala „podporu demokratického, životaschopného, mírumilovného a suverénního palestinského státu, jehož vytvoření je podle Unie nejlepším způsobem k dosažení izraelské bezpečnosti“.⁴³

6. Evropská politika sousedství

Evropská politika sousedství (European Neighbourhood Policy, dále jen ENP) doplňuje Barcelonský proces a prohlubuje nabídku bilaterálních dohod s jednotlivými státy, které se týkají především politických a hospodářských reforem. Jedná se o politiku, která reaguje v první řadě na poslední rozšíření v roce 2004 a druhé řadě potřebu upravení vztahů mezi EU a jejími sousedy. Hlavní důraz, jež reflektuje právě i vztah ke Státu Izrael, byl kladen na ty země, vůči kterým se EU bude muset v budoucnu vymezovat a s nimiž je nezbytné udržovat vztahy, i když nejsou možnými kandidáty na členství v EU.⁴⁴ Ekonomicky a politicky stabilní země tak měly vytvořit jakési nárazníkové pásmo v sousedství Unie. EU tak měla podpořit vznik a udržení demokratických mechanismů v těchto zemích a získat přístup ke strategickým surovinám, jakými je ropa či zemní plyn.

⁴¹ MATULOVÁ, Eva. *Evropská unie na Blízkém východě: Role EU v izraelsko-palestinském mírovém procesu*. Praha, 2008, s. 32

⁴² MATULOVÁ, Eva. *Evropská unie na Blízkém východě: Role EU v izraelsko-palestinském mírovém procesu*. Praha, 2008, s. 33

⁴³ MATULOVÁ, Eva. *Evropská unie na Blízkém východě: Role EU v izraelsko-palestinském mírovém procesu*. Praha, 2008, s. 34

⁴⁴ Agreed Conclusion for the 7th Euro-Mediterranean Conference of Ministers of Foreign Affairs. *Council of the European Union* [online]. 2005 [cit. 2017-05-19]. Dostupné z: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/er/85023.pdf

Hlavní cíl, který ENP tímto krokem deklarovala, je umožnit státům využít sfér společných politik EU. Na základě této participace by pak vybrané státy mohly dojít ke sdílenému souboru hodnot, který by z Unie a jejího okolí činil stabilizovanou zónu míru a prosperity a bezprostřední sousedé EU by se tak dočkali svobody pohybu osob, zboží, služeb a kapitálu. Pro sousední země by to tento krok tedy znamenal možnost využívat všech výhod i povinností vyplývajících z členství v EU, ale nemusely by se účastnit na institucionální struktuře EU a nemohly by se zapojit do rozhodovacích a legislativních mechanismů.⁴⁵ Formální základ spolupráce byl naplňován v rámci již dojednaných asociačních dohod se sousedskými státy a vztahy k jednotlivým zemím budou projektovány prostřednictvím takzvaných akčních plánů.⁴⁶

Určitý posun oproti Barcelonskému procesu lze spatřovat v tom, že evropská politika přijala určitou odpovědnost za řešení izraelsko-palestinského konfliktu. To lze reflektovat i na tezích Evropské bezpečnostní strategie schválené v roce 2003: „Řešení izraelsko-palestinského konfliktu je pro Evropu strategickou prioritou. Bez něj zbývá jen malá šance vyřešit ostatní problémy na Blízkém východě. Evropská unie musí zůstat aktivně zapojená do řešení, poskytovat pomoc a zdroje, dokud nebude dosaženo konečné dohody. Řešení v podobě vzniku dvou států, které Evropa delší dobu podporuje, je nyní široce přijímáno. Jeho implementace potřebuje nejen společné úsilí a spolupráci mezi EU, USA, OSN a Ruskem či blízkovýchodními zeměmi, ale především spolupráci Izraelců a Palestinců samotných.“⁴⁷

I z hlediska globálního boje proti terorismu je účast arabských států na programu ENP klíčová. Rovněž nelze odepřít hledisko geografické blízkosti, historických vazeb, existence rozsáhlé muslimské menšiny na evropském kontinentu, otázku ilegální migrace či stagnaci řešení otázky izraelsko-palestinského konfliktu. Všechny tyto faktory nepochybně představují pro EU vážné nebezpečí oslabení jak uvnitř, tak i navenek. Spojení bezpečnostních a ekonomických otázek je proto naprosto stěžejní, což s sebou nese i řešení izraelsko-palestinského konfliktu. Unie se zavázala

⁴⁵ ROMANCOV, Michael. Evropská politika sousedství. *Mezinárodní politika*. 2006, (2) s. 21

⁴⁶ MATULOVÁ, Eva. *Evropská unie na Blízkém východě: Role EU v izraelsko-palestinském mírovém procesu*. Praha, 2008, s. 40

⁴⁷ A Secure Europe in a Better World. *Council of the European Union* [online]. 2003 [cit. 2017-05-19]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/78367.pdf>

hrát větší roli v mírových aktivitách. V souvislosti s touto politikou je Evropská unie podmíněna k trvání na zavedení demokracie a řešení izraelsko-palestinského konfliktu.⁴⁸ Nelze však opomenout i nedostatek EU v rámci ENP. Tím je naprosto nedostatečné zajištění, neboť například návrh rozpočtu na období let 2007–2013 počítal jen s 15 miliony eur ročně. To je navíc jen zhruba třetina plánovaných výdajů z evropského rozpočtu na vnější vztahy.⁴⁹

7. Evropská unie jako mezinárodní aktér na Blízkém východě

Pokud máme Unii chápat jako aktéra mezinárodních vztahů, je důležitý fakt, že Evropská unie jako taková nedisponuje mezinárodně právní subjektivitou. Představuje pouze jakousi formu mezinárodního spojení a z hlediska veřejného mezinárodního práva jsou za mezinárodní organizaci považována jednotlivá Evropská společenství – konkrétně pak Evropské společenství uhlí a oceli, Evropské společenství pro atomovou energii a Evropské hospodářské společenství.⁵⁰

Při obtížné definici cílů vnějších vztahů EU je nezbytné odlišovat tyto vztahy od zahraniční politiky členských států Unie, která zůstává ve výlučné kompetenci těchto konkrétních států. Společná zahraniční a bezpečnostní politika EU zatím představuje pouze platformu pro postupné propojování právě těchto jednotlivých zahraničních politik členských států, které se možná v budoucnu stanou společnou zahraniční politikou. Vyjádření vnějších vztahů EU je navíc velmi mnohoznačné a dochází ke křížení dvou legislativních přístupů. Prvním je nadnárodní rovina a druhým je rovina mezivládní.⁵¹

⁴⁸ MATULOVÁ, Eva. *Evropská unie na Blízkém východě: Role EU v izraelsko-palestinském mírovém procesu*. Praha, 2008, s. 42

⁴⁹ Execution of the annual budgets 2007-2013: relevant recommendations for local and regional authorities. *Committee of the Regions* [online]. 2013 [cit. 2017-05-19]. Dostupné z: http://cor.europa.eu/en/documentation/studies/Documents/2013-Execution-Annual-Budgets/2013_Execution_annual_budgets.pdf

⁵⁰ MATULOVÁ, Eva. *Evropská unie na Blízkém východě: Role EU v izraelsko-palestinském mírovém procesu*. Praha, 2008, s. 44

⁵¹ MATULOVÁ, Eva. *Evropská unie na Blízkém východě: Role EU v izraelsko-palestinském mírovém procesu*. Praha, 2008, s. 45

Při aktivním zapojení EU na Blízkém východě potřebuje EU vlastní vyjednávací kapacity, aby byla schopná odolávat konkurenčnímu americkému vyjednávacímu týmu, a aby byla současně schopna pružněji reagovat na nenadálé potenciální události. To však vzhledem k množství představitelů, kteří jednájí v zájmu Unie a jejích iniciativ v regionu, není možné. Nejenže totiž existuje Euro-středomořské partnerství a Evropská politika sousedství, ale do vyjednávání je zapojen rovněž velký počet vysokých představitelů EU, což činí tento vyjednávací tým velmi nepřehledným a roztržitým.⁵²

8. Evropská politická spolupráce

Evropská politická spolupráce, jak jsem již zmínila, zahájila zahraničně-politickou spolupráci členských států Evropských společenství v roce 1970. Tato spolupráce neměla sílu prosadit důležité deklarace, a směřovala proto spíše jen ke schvalování nekonfliktních bodů programu. Na prvním zasedání v Mnichově v listopadu roku 1970 členské státy nicméně ocenily fungování EPS, neboť pomocí mezivládního modelu zvládla překonat rozpory mezi jednotlivými státy tak, že umožnila relativně hladký průběh ekonomické integrace. Význam Blízkého východu pro státy ES lze navíc doložit faktem, že se členské státy zabývaly právě dynamickým regionem Blízkého východu již na prvním mnichovském zasedání.⁵³

Schumanův plán, který vznikl v roce 1971, jako vůbec první reflektoval postoje členských států ES vůči izraelsko-palestinskému konfliktu. V roce 1973 probíhala ropná krize, která urychlila přijetí takzvané Deklarace devíti ministrů ES k situaci na Blízkém východě z téhož roku. Zmiňovaná Deklarace se zasazovala především o dodržení rezolucí RB OSN 242 a 338 z roku 1973. Je důležité zmínit, že tyto deklarace byly spíše proarabské a obsahovaly obrat „legitimní práva Palestinců“, jež byl do té doby používán pouze arabskými státy. Izraelská strana dále nesouhlasila například s ustanovením, že by řešení samotného izraelsko-palestinského konfliktu mělo probíhat pod vedením OSN.⁵⁴ Krok přijetí Deklarace devíti ministrů ES k situaci na Blízkém východě tak prakticky znamenal zlepšení euro-arabských vztahů, což mělo pozitivní vliv na dvě

⁵² MATULOVÁ, Eva. *Evropská unie na Blízkém východě: Role EU v izraelsko-palestinském mírovém procesu*. Praha, 2008, s. 46

⁵³ MATULOVÁ, Eva. *Evropská unie na Blízkém východě: Role EU v izraelsko-palestinském mírovém procesu*. Praha, 2008, s. 48

hlavní agendy ES na Blízkém východě. Jednou z nich byl samotný euro-arabský dialog, druhou pak následná mírová jednání.⁵⁵

Dalším krokem, na kterém lze demonstrovat postoj EU k situaci na Blízkém východě, je schůzka EPS v Londýně v roce 1977. Na ní byl zdůrazněn závazek vzájemné informovanosti členských států ještě předtím, než zaujmou konkrétní zahraničně-politický postoj vůči jakékoliv otázce mezinárodního dění. Výsledkem bylo současně vydání prohlášení o blízkovýchodním konfliktu jako a snaze ES o ustanovení míru v oblasti. Deklarace uvádí, že Rada vítá veškeré snahy, které by mohly vést k ukončení konfliktu, a zároveň apeluje na všechny zainteresované státy, aby tento proces svými činy podpořily. Toto prohlášení však bylo na rozdíl od deklarace z roku 1973 zaměřeno spíše na práva palestinských občanů a na definici palestinského problému jako základního sporného bodu v probíhajícím izraelsko-palestinském konfliktu.⁵⁶

9. Maastrichtská smlouva

Na Evropskou politickou spolupráci volně navázala v Maastrichtské smlouvě Společná zahraniční a bezpečnostní politika (dále jen SZBP). Hlavní posun spočíval v tom, že na rozdíl od EPS spočíval SZBP v posunu od vytváření ustanovení vyjadřujících závazek spíše ke konkrétní snaze vytvoření závazků k dosažení stanovených cílů.⁵⁷ Jedním z důvodů pro společný postup v zahraniční a bezpečnostní politice EU proto byla snaha vyvážit ekonomické aktivity a naopak politicky posílit pozici na Blízkém východě. Tím by se Unie zapojila jako relevantní partner do probíhajících diskuzí o politickém řešení izraelsko-palestinského konfliktu.⁵⁸

10. Amsterdamská smlouva

Ustanovení o výše zmíněné SZBP byla následně revidována Amsterdamskou smlouvou z roku 1997. Její cíl byl institucionálně zefektivnit provádění dosavadní

⁵⁴ ALLEN, David a Alfred. PIJPERS. *European foreign policy-making and the Arab-Israeli conflict*. Hingham, MA: Distributors for the U.S. and Canada, Kluwer Academic Publishers, 1984, s.134 - 135

⁵⁵ MATULOVÁ, Eva. *Evropská unie na Blízkém východě: Role EU v izraelsko-palestinském mírovém procesu*. Praha, 2008, s. 48

⁵⁶ DOSENRODE-LYNGE, Sören Zibrandt von. a Anders. STUBKJÆR. *The European Union and the Middle East*. New York: Sheffield Academic Press, c2002, s. 89.

⁵⁷ SVOBODA, Pavel. *Právo vnějších vztahů Evropské unie*. Praha: Linde, 1999, s. 243.

⁵⁸ MATULOVÁ, Eva. *Evropská unie na Blízkém východě: Role EU v izraelsko-palestinském mírovém procesu*. Praha, 2008, s. 51

politiky. Obecně tedy platí, že v rámci SZBP zaujímají členské státy EU jako celek společný postoj, který jsou povinny navenek hájit. Amsterdamská smlouva tak znamenala mírný pokrok, neboť do té doby bylo rozhodování výlučně jednomyslné, s možností národního veta. S Amsterdamskou smlouvou zůstalo jednomyslné hlasování u zásadních rozhodnutí Evropské rady, jakým je například obecné směřování politiky a podobně. O některých otázkách však bylo možné hlasovat i kvalifikovanou většinou. Zde je tak možné spatřovat jasný příklad hledání přijatelného kompromisu i v zahraničních otázkách směřování.⁵⁹

⁵⁹ MATULOVÁ, Eva. *Evropská unie na Blízkém východě: Role EU v izraelsko-palestinském mírovém procesu*. Praha, 2008, s. 52

Analytická část

Tato bakalářská práce zpracovává vývoj vztahů Evropské unie a Izraele pomocí případové studie. V této analytické části využiji zasazení jednotlivých aspektů vzájemných vztahů mezi EU a Izraelem do kontextu tří odlišných teorií. V kapitole týkající se teoretického ukotvení jsem vymezila realistický, liberalistický i konstruktivistický pohled. Nyní tyto teorie aplikuji na jednotlivé historické události, které ovlivnily vzájemné vztahy či postoje Evropské unie v řešení Arabsko-izraelského konfliktu.

11. Realismus

Základním tvrzením pro tuto teorii je, že pro samotný stát může existovat fyzická hrozba. Neorealistické teorie tvrdí, že během Studené války byl svět rozdělen bipolárně a sféry vlivu byly rozloženy mezi Spojené státy a Sovětský svaz. V prvních dvaceti letech, kdy se Evropská unie (potažmo Evropská společenství) angažovala v Arabsko-izraelském konfliktu, byly její postoje ovlivněny právě tímto bipolárním rozdělením světa. Vzhledem ke vztahům mezi USA a evropskými státy nebyla Evropa pod přímým ohrožením Sovětského svazu a mohla se tak více soustředit na regionální integraci.⁶⁰

Pád Sovětského svazu změnil rozložení světa na unipolární v čele se světovou velmocí USA. Podle Walta a jeho konceptu měkkého vyvažování Evropa usilovala o vyvažování amerických zájmů. V případě Arabsko-izraelského konfliktu pro to využívala především diplomatické a ekonomické prostředky.⁶¹ Toto tvrzení můžeme podložit Benátskou deklarací z roku 1980, která byla vydána v době, kdy byl svět stále považován za bipolární. Poté, co dohoda z Camp David nenaplnila očekávání v otázce mírového řešení, tak Evropa iniciovala vlastní východisko konfliktu. Spojené státy prosazovaly své zájmy na Blízkém východě, což bylo v rozporu s ekonomicko-

⁶⁰ LAVOIE, Patrick. *The troubled relationship between Israel and the European Union: an empirical explanation*. Monterey, California: Naval Postgraduate School, 2015, s. 52

⁶¹ WALT, Stephen M. Alliances in a Unipolar World. *World Politics* [online]. 2009, 61(1), 86 [cit. 2017-05-18]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/40060222>

bezpečnostními zájmy Evropy a její snahou o větší mezinárodní vliv. Benátskou deklarací se proto snažila vliv USA vyvážit.⁶²

Neorealistický pohled říká, že v případě unipolárního světa by se jednotlivé státy měly spojit a vytvořit tak protiváhu k velmoci, v tomto případě USA, nicméně v tomto případě tomu tak nebylo. Spíše o doplnění, než o vytváření protiváhy k politice USA na Blízkém východě, můžeme mluvit nejen v případě postoje ES na Madridské konferenci a Mírové dohodě v Oslu, ale také při rozhodnutí vytvořit Unii pro Středomoří. Přestože EU zastávala k Arabsko-izraelskému konfliktu jiný postoj, než Spojené státy, souhlasila s připojením USA do Blízkovýchodního kvartetu, za předpokladu, že každý stát přinese konkrétní schopnosti, jejichž kombinace přinese větší úspěch v mírovém řešení konfliktu.⁶³

12. Liberalismus

Liberalistický přístup, který klade velký důraz na lidská práva či právo na sebeurčení, nejlépe vystihuje evropskou politiku v Arabsko-izraelském konfliktu. Přestože je EU multilaterální organizací, považujeme ji za samostatně jednajícího aktéra. Evropská politika využívá multilateralismu, který je založen na principech liberalismu a je „zaměřen na principy dodržování mezinárodního práva, upřednostnění konsensu jako hlavní metody řešení konfliktů a snaze o vyhnutí se použití vojenských sil“.⁶⁴

Každý krok, který EU uskutečnila v souvislosti s Arabsko-izraelským konfliktem, se řídil liberálními ideály. „Zatímco ekonomická bezpečnost, hospodářské zájmy, snahy vybalancovat vliv Spojených států a také historický vztah s Izraelem doplňovaly evropskou zahraniční politiku, jejím hlavním hybatelem byly její liberální,

⁶² LAVOIE, Patrick. *The troubled relationship between Israel and the European Union: an empirical explanation*. Monterey, California: Naval Postgraduate School, 2015, s. 53

⁶³ LAVOIE, Patrick. *The troubled relationship between Israel and the European Union: an empirical explanation*. Monterey, California: Naval Postgraduate School, 2015, s. 54

⁶⁴ KRAUSE, Joachim. Multilateralism: Behind European Views. *Washington Quarterly* [online]. 2004, 27(2), 43-59 [cit. 2017-05-18]. Dostupné z: <http://eds.b.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?sid=b34c84a1-54a2-473d-a7a4-48bc3f15f580%40sessionmgr101&vid=1&hid=117>

internacionalistické základy.“⁶⁵ Příklady těchto postojů můžeme nalézt v odpovědi EU na invazi Izraele do Libanonu v roce 1982, nátlak bez použití vojenských jednotek se pokusila využít i během První Intifády.⁶⁶

Nejvýrazněji je však liberalistický přístup a snaha chránit svobody jednotlivce, vidět v přístupu k palestinskému sebeurčení. EU byla prvním politickým činitelem, který v rámci principů liberálního internacionalismu, ve kterém je právo na národní sebeurčení základním principem, uznal Palestince jako národní identitu. EU se stala také hlavním sponzorem myšlenky Palestiny jako státu. Zpočátku se jednalo o finanční podporu voleb do Palestinské rady a do infrastruktury, později se finanční pomoc zvýšila, aby pokryla dohled nad vznikajícími institucemi a také zajištění bezpečnosti Palestinské autonomie. Ačkoliv tyto snahy EU nevyústily ve vytvoření samostatného Státu Palestina, jsou příkladem liberálního postoje v otázce evropské mezinárodní politiky.⁶⁷

13. Konstruktivismus

Podle konstruktivistické teorie chování států závisí na vzájemné interakci mezi jednotlivými aktéry. Díky socializaci se pak zvyšuje potenciál spolupráce, protože jednotliví aktéři mohou vzájemně predikovat chování jiných aktérů. Vztah Evropské unie vůči Izraeli je tak podle konstruktivistů formován především v důsledku procesu socializace se sionisty, který trvá již dlouhou dobu. Díky tomuto procesu socializace se Evropská unie snaží o regionální integraci prostřednictvím Unie pro Středomoří, či Evropské politiky sousedství. Stejně tak se snaží o udržení trvalých obchodních vztahů.⁶⁸ Tento konstruktivistický pohled má však mezery. Ačkoli Izrael s evropskými státy sdílí prvky kultury, má odlišnou strategickou kulturu, proto je úspěšná spolupráce spíše v oblasti ekonomické, než v oblasti politické. Právě strategickou kulturu definuje jako soubor charakteristik, mezi které patří charakteristiky etnické, kulturní, sociální, ekonomické, politické, ale také historický vývoj a charakteristiky civilně-vojenských

⁶⁵ LAVOIE, Patrick. *The troubled relationship between Israel and the European Union: an empirical explanation*. Monterey, California: Naval Postgraduate School, 2015, s. 61

⁶⁶ İŞLEYEN, Beste. *The European Union in the Middle East peace process: a civilian power?*. Stuttgart: Ibidem-Verlag, 2008, s. 61

⁶⁷ LAVOIE, Patrick. *The troubled relationship between Israel and the European Union: an empirical explanation*. Monterey, California: Naval Postgraduate School, 2015, s. 64

vztahů. Odlišný vývoj evropské a izraelské strategické kultury výrazně ovlivnila Druhá světová válka a historická zkušenost Židů.⁶⁹

O prvky sdílené kultury se EU opírala při vytváření Unie pro Středomoří. Tento projekt byl založen na procesu socializace a využíval dobré obchodní vztahy k posílení vztahů politických. O ještě užší politickou spolupráci i hospodářskou integraci se EU snažila Evropskou politikou sousedství, kterou EU zahájila v roce 2013.⁷⁰

Je důležité zmínit, že rozdíly mezi strategickými kulturami se začaly zvětšovat po Šestidenní válce, kdy se Izrael více přiklonil ke strategické kultuře Spojených států, která klade největší význam vojenské obraně a bezpečnosti. Izrael tedy investuje velké procento HDP na rozvoj a udržení vojenských kapacit a zároveň rozvíjí strategickou kulturu jednostrannými a preemptivními údery. Oproti tomu EU využívá především multilaterální diplomacii k řešení konfliktů.⁷¹ Z tohoto důvodu nemůžeme vnímat konstruktivistické argumenty, které jsou založeny na společném vnímání kultury jako relevantní pro tento vztah.

⁶⁸ LAVOIE, Patrick. *The troubled relationship between Israel and the European Union: an empirical explanation*. Monterey, California: Naval Postgraduate School, 2015, s. 56

⁶⁹ LAVOIE, Patrick. *The troubled relationship between Israel and the European Union: an empirical explanation*. Monterey, California: Naval Postgraduate School, 2015, s. 56

⁷⁰ LAVOIE, Patrick. *The troubled relationship between Israel and the European Union: an empirical explanation*. Monterey, California: Naval Postgraduate School, 2015, s. 57

⁷¹ LAVOIE, Patrick. *The troubled relationship between Israel and the European Union: an empirical explanation*. Monterey, California: Naval Postgraduate School, 2015, s. 59

Závěr

Tato bakalářská práce s názvem *Vztah Evropské unie ke Státu Izrael* nabízí čtenářům ucelený pohled na vývoj událostí, které souvisely a souvisejí s jedním z nejobtížněji pochopitelných konfliktů v oblasti Blízkého východu. Pomocí případové studie jsem analyzovala jednotlivé historické události, které měly vliv na vývoj vztahů v oblasti Blízkého východu, ale také měnily postoje evropských států, potažmo Evropských společenství či Evropské unie.

Před samotnou analýzou jsem si stanovila dvě výzkumné otázky „*Jaký je vztah Evropské Unie ke Státu Izrael?*“ a „*Která ze tří základních teorií vycházejících z teorie mezinárodních vztahů dokáže nejlépe reflektovat vztah Evropské unie k Izraeli?*“ a související hypotézy k těmto otázkám. Případovou studií a výzkumem postojů EU a jednání vůči Izraeli jsem zjistila, že vztahy mezi Evropou a Izraelem lze charakterizovat jako velmi silné v oblasti hospodářské spolupráce, nicméně v oblasti politických jednání jsou kolísavé. Ukázalo se, že pro evropské státy byla oblast Blízkého východu vždy velmi důležitá v otázce směřování zahraniční politiky či obchodních vztahů.

Co se týče druhé výzkumné otázky, z výzkumu vyplynulo, že nejlépe reflektovat vztah Evropské unie k Izraeli lze pomocí liberální teorie mezinárodních vztahů. Tento přístup dává důraz na dodržování lidských práv, a právě EU byla prvním mezinárodním politickým činitelem, který podpořil myšlenku Palestinského státu a uznal Palestince jako národní identitu. Přestože tyto snahy EU nevyústily ve vytvoření samostatného státu, jsou to právě principy liberálního internacionalismu, podle kterých se EU řídí v otázkách zahraniční politiky. Stanovenou hypotézu, tedy že vztah Evropské unie k Izraeli lze nejlépe reflektovat pomocí konstruktivistické teorie, výzkum nepotvrdil, ale vyvrátil.

Jednou z mých původních snah bylo nastínit možné perspektivy členství Izraele v EU. Vzhledem k tomu, že jsem se však v práci rozhodla zkoumat téma pomocí případové studie a tří teorií mezinárodních vztahů, jsem se zvolila variantu odklonit se od tohoto tématu v rámci primárního výzkumu. Ráda bych však tuto perspektivu jen rámcově nastínila v závěru této práce. Článek 49 Smlouvy o Evropské unii říká,

že se každý stát může stát členem Společenství. Podmínkou pro vstup do EU je souhlas s tzv. *acquis communautaire*, což znamená souhlas s veškerým právem Společenství. Stát, který má zájem o vstup do EU, by měl být „evropský“, což nezahrnuje jen geografický aspekt, ale především aspekt politický. Byly stanoveny také základní politicko-hospodářské předpoklady pro přijímaný stát, mezi něž je zahrnuto demokratické zřízení, či připravenost k bezpečnostní a politické spolupráci. Výše zmíněné předpoklady Izrael splňuje, nicméně problematické je právě vymezení pojmu „evropský stát“. Pokud by toto znamenalo, že stát musí ležet alespoň částí svého území v Evropě, pak by přijetí Izraele mezi členské státy bylo nemožné. Je však zajímavé se zaměřit na otázku možnosti přístupu států „geograficky sporných, ale sociálně-ekonomicky evropsky utvářených, které leží v blízkosti Evropy a jejichž nejlepším příkladem je právě Izrael“.⁷² Perspektiva členství Státu Izrael v Evropské unii se tak může stát zajímavým bodem dalšího výzkumu, který se bude zabírat stejnou otázkou, jako je název této bakalářské práce. Nicméně v této práci není prostor na to, abych se tomuto tématu šířeji věnovala.

Dalším zajímavým tématem pro navazující výzkum je zmapovat, jak hlasovaly a hlasují jednotlivé členské státy na půdě Evropské unie v otázkách, které se bezprostředně týkají oblasti Blízkého východu. Právě hlasování státu EU v otázce povinného označování zboží z izraelských osad iniciovalo můj zájem zpracovat v rámci bakalářské práce právě vztah EU k Izraeli. Sběr dat o jednotlivých hlasováních a následná kvantitativní analýza by však přesahovala rozsah zpracovatelný v rámci bakalářské práce, proto by bylo vhodné zvolit tuto metodu pro výzkum v diplomové či disertační práci.

⁷² SANDER, Gerald D. Vztahy Evropské unie k Izraeli. *Mezinárodní vztahy* [online]. 2000, 35(3), 110, s. 72

Summary

This bachelor thesis offers readers a comprehensive view of the developments that are related to and related to one of the most difficult understandable conflicts in the Middle East. Using a case study, I analyzed individual historical events that had an impact on the development of relations in the Middle East, but also changed the attitudes of European states, respectively, of the European Communities or the European Union.

Before the analysis I made two research questions: *"What is the relationship of the European Union to the State of Israel?"* and *„Which of the three basic theories based on the theory of international relations is best able to reflect the European Union's relationship with Israel?“* with related hypotheses on these issues. By case study and research into the EU's attitudes and negotiations with Israel, I have found that relations between Europe and Israel can be characterized as very strong in the field of economic cooperation, but they are volatile in the political negotiations. It turned out that for the European states, the Middle East region was always very important in the direction of foreign policy or trade relations.

Concerning the second research question, research has shown that the best way to reflect the European Union's relationship with Israel can be through the liberal theory of international relations. This approach emphasizes respect for human rights, and the EU was the first international policymaker to support the idea of the Palestinian State and to recognize the Palestinians as a national identity. Although these EU efforts have not resulted in the creation of an independent state, it is precisely the principles of liberal internationalism that govern the EU in matters of foreign policy. The established hypothesis that the European Union's relationship to Israel can best be reflected in constructivist theory has not been confirmed by the research but has been refuted.

One of my original efforts was to outline the possible prospects for Israel's membership of the EU. However, given that I have decided to examine the topic through a case study and three theories of international relations, I chose to divert from this subject as part of primary research. However, I would like to outline this perspective in the end of this paper. Article 49 of the Treaty on European Union states

that every state can become a member of the Community. A prerequisite for EU accession is the agreement with the so-called *acquis communautaire*, which means consensus with all Community law. The state that is interested in joining the EU should be "European", which not only includes the geographical aspect but also the political aspect. The basic political and economic prerequisites for an accepted state, including democratic constitution or preparedness for security and political co-operation, were also set out. The aforementioned prerequisites are fulfilled by Israel, but the definition of the "European state" is problematic. If this meant that the state must be at least part of its territory in Europe, then the acceptance of Israel among the Member States would be impossible. However, it is interesting to look at the question of the possibility of accessing states of "geographically controversial, but socio-economically, European-minded, which lie near Europe and whose best example is Israel". The prospect of membership of the State of Israel in the European Union may become an interesting point of further research that will address the same issue as the title of this bachelor thesis.

Another interesting topic for follow-up research is to chart how individual Member States vote in the European Union on issues directly related to the Middle East. Just the EU state vote on the issue of mandatory labeling of goods from Israeli settlements initiated my interest in the EU's relationship with Israel in the bachelor thesis. The collection of data on individual votes and the subsequent quantitative analysis would, however, exceed the scope that can be processed in the bachelor thesis, so it would be appropriate to choose this method for research in diploma or dissertation work.

Použitá literatura

Tištěné a elektronické zdroje

ALLEN, David a Alfred. PIJPERS. *European foreign policy-making and the Arab-Israeli conflict*. Hingham, MA: Distributors for the U.S. and Canada, Kluwer Academic Publishers, 1984. ISBN 9024729653.

BEININ, Joel a Lisa HAJJAR. Palestine, Israel and the Arab-Israeli Conflict. *MERIP* [online]. 2012, 12 [cit. 2017-05-15]. Dostupné z: https://web.stanford.edu/group/sper/images/Palestine-Israel_Primer_MERIP.pdf

BUREŠ, Jaroslav. Evropská unie a blízkovýchodní mírový proces. *EurActiv.sk* [online]. 2004 [cit. 2017-05-18]. Dostupné z: <http://euractiv.sk/analyzy/zahranicie-a-bezpecnost/evropska-unie-a-blizkovychodni-mirovy-proces/>

DANNREUTHER, Roland, ed. *European union foreign and security policy: towards a neighbourhood strategy*. London: Routledge, 2004. ISBN 0415322979.

DOSENRODE-LYNGE, Sören Zibrandt von. a Anders. STUBKJÆR. *The European Union and the Middle East*. New York: Sheffield Academic Press, c2002. ISBN 0826460895.

DRULÁK, Petr. *Teorie mezinárodních vztahů*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2010. ISBN 9788073677213.

IŞLEYEN, Beste. *The European Union in the Middle East peace process: a civilian power?*. Stuttgart: Ibidem-Verlag, 2008.

KRAUSE, Joachim. Multilateralism: Behind European Views. *Washington Quarterly* [online]. 2004, 27(2), 43-59 [cit. 2017-05-18]. ISSN 0163660X. Dostupné z: <http://eds.b.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?sid=b34c84a1-54a2-473d-a7a4-48bc3f15f580%40sessionmgr101&vid=1&hid=117>

MATULOVÁ, Eva. *Evropská unie na Blízkém východě: Role EU v izraelsko-palestinském mírovém procesu*. Praha: Karlova univerzita, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií, 2008. 116 Str. Vedoucí diplomové práce doc. PhDr. Lenka Rovná, CSs.

MLEJNEK, Josef a Petruška ŠUSTROVÁ. Jomkipurská válka. *Moderní dějiny* [online]. 2013 [cit. 2017-05-18]. Dostupné z: <http://www.moderni-dejiny.cz/clanek/jomkipurska-valka/>

LAVOIE, Patrick. *The troubled relationship between Israel and the European Union: an empirical explanation*. Monterey, California: Naval Postgraduate School, 2015.

OWEN, Roger. *State, power, and politics in the making of the modern Middle East*. New York: Routledge, 2000.

PAPE, Robert A. Soft Balancing against the United States. *International Security* [online]. 2005, 30(1) [cit. 2017-05-18]. Dostupné z: http://www.belfercenter.org/sites/default/files/legacy/files/1019-is-30-1_final_02-pape.pdf

PARIS, Roland. Peacebuilding and the Limits of Liberal Internationalism. *International Security* [online]. 1997, 22(2), [cit. 2017-05-18]. Dostupné z: https://www.jstor.org/stable/2539367?seq=1#page_scan_tab_contents

ROMANCOV, Michael. Evropská politika sousedství. *Mezinárodní politika*. 2006, (2)

SANDER, Gerald D. Vztahy Evropské unie k Izraeli. *Mezinárodní vztahy* [online]. 2000, 35(3), 110. Dostupné z: <https://mv.iir.cz/article/view/1271/1319>

SVOBODA, Pavel. *Právo vnějších vztahů Evropské unie*. Praha: Linde, 1999. Vysokoškolské právnícké učebnice. ISBN 8072011928.

VLČEK, Václav. *Úvod do mezinárodních vztahů* [online]. Asociace pro mezinárodní otázky, Praha, 2015. Dostupné z: <https://www.amo.cz/wp-content/uploads/2016/01/PSS-Úvod-do-mezinárodních-vztahů.pdf>

WALT, Stephen M. Alliances in a Unipolar World. *World Politics* [online]. 2009, 61(1), 86 [cit. 2017-05-18]. ISSN 00438871. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/40060222>

Elektronické články

Agreed Conclusion for the 7th Euro-Mediterranean Conference of Ministers of Foreign Affairs. *Council of the European Union* [online]. 2005 [cit. 2017-05-19]. Dostupné z: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/er/85023.pdf

A Secure Europe in a Better World. *Council of the European Union* [online]. 2003 [cit. 2017-05-19]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/78367.pdf>

Countries and regions: Israel. *European Commission* [online]. 2017 [cit. 2017-04-29]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/countries/israel/>

Execution of the annual budgets 2007-2013: relevant recommendations for local and regional authorities. *Committee of the Regions* [online]. 2013 [cit. 2017-05-19]. Dostupné z: http://cor.europa.eu/en/documentation/studies/Documents/2013-Execution-Annual-Budgets/2013_Execution_annual_budgets.pdf

GDP; Israel. *The Data Worldbank* [online]. Washington, D.C.: Headquarters, 2017 [cit. 2017-04-29]. Dostupné z: <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?locations=IL>

GDP per capita. *The Data Worldbank* [online]. Washington, D.C.: Headquarters, 2017 [cit. 2017-04-29]. Dostupné z:

<http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD?locations=ZQ>

Population, total. *The Data Worldbank* [online]. Washington, D.C.: Headquarters, 2017 [cit. 2017-04-29]. Dostupné z:

<http://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL?locations=IL>

Press Release Database. *European Commission* [online]. 2017 [cit. 2017-04-29].

Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-95-127_en.htm

Security Council resolutions 242 and 338. *www.un.org* [online]. United Nations Security Council, 1967 [cit. 2017-05-15]. Dostupné z:

<http://www.un.org/Depts/dpi/palestine/ch3.pdf>

The World's Leading Nations for Innovation and Technology. *Citylab* [online]. 2011 [cit. 2017-05-18]. Dostupné z: <https://www.citylab.com/life/2011/10/worlds-leading-nations-innovation-and-technology/224/>

Vital Statistics: Latest Population Statistics for Israel. *Jewish Virtual Library* [online]. Maryland: American-Israeli Cooperative Enterprise, 2017 [cit. 2017-04-29]. Dostupné z:

<http://www.jewishvirtuallibrary.org/latest-population-statistics-for-israel>